

EXERCICIOS AUTOAVALIABLES DESCARGABLES UNIDADE 7. 7ª QUINCENA

1. COMENTARIO DE TEXTO: DEFENSA DE ALEXANDRE BÓVEDA ANTE UN TRIBUNAL MILITAR

Procesado: De los diez minutos que se me conceden me sobran cinco. Y en castellano, naturalmente, me expresaré, no en español, como decía el Presidente, puesto que el gallego es también idioma español. (...) No voy ahora a discutir ese aspecto (...) Mi patria natural es Galicia. La amo fervorosamente. Jamás la traicionaría, aunque se me concediesen siglos para vivir. La adoro hasta más allá de mi muerte. Si entiende este tribunal que por este amor entrañable debe serme aplicada la pena de muerte, la recibiré como un sacrificio más por ella. Hice cuanto pude por Galicia y haría más si pudiera. Si no puedo, hasta me gustaría morir por mi patria. Bajo su bandera deseo ser enterrado (...) y este “agarimo” –permítaseme la única palabra gallega que empleo en el idioma que he hablado siempre- que le tengo a la tierra sagrada en que tuve la dicha de nacer no me obliga a sentir ningún odio a España, a la que por derecho, pertenezco. Solamente he combatido sus errores y, a veces, sus crueldades políticas para con mi Galicia idolatrada. Nada más.

Alexandre Bóveda. En defensa propia ante el Tribunal Militar, VIII-1936.

2. COMENTARIO DUNHA FOTOGRAFÍA: O ENCORO DE BELESAR (Lugo, 1963)

Cuestións:

1. Cal é sector económico que experimenta un maior crecemento durante o primeiro franquismo en Galicia e por que?
2. Por que se inicia agora a explotación hidroeléctrica?
3. Cales son os ríos máis explotados?

4. Que empresas son as que se encargan da explotación hidroeléctrica en Galicia?
5. Cales son as consecuencias do aproveitamento hidroeléctrico en Galicia?

RESPOSTAS:

1. COMENTARIO DE TEXTO: DEFENSA DE ALEXANDRE BÓVEDA ANTE UN TRIBUNAL MILITAR

O texto recolle a defensa que fai de si mesmo o escritor e político Alexandre Bóveda ante un Tribunal Militar en 1936, sendo a represión que os sublevados exercen sobre todo aquel que encadran no bando perdedor a idea central do texto. O escritor foi sometido a un deses xuízos nos que o acusado non conta coas mínimas garantías de defensa e que, na maioría dos casos, sospeitaba unha sentenza que xa estaba asinada de antemán.

Durante a sublevación militar do 18 de xullo, que fai inviable a constitución efectiva das institucións autonómicas, as forzas galegas de esquerda intentaron resistir á ocupación, xa nos primeiros momentos, pero as autoridades republicanas negáronse a darlle armas. En consecuencia, os monárquicos, falanxistas e militares antidemócratas derrocan aos poderes lexítimos e fanse co control da situación. Durante o resto do verán tivo lugar unha persecución sistemática dos defensores da República, moitos dos cales foron detidos e asasinados sen xuízo ou fusilados despois dun consello de guerra. Así morreron, entre outros, os catro gobernadores civís, os alcaldes de Vigo, Santiago, Ferrol, Sarria e Lalín, líderes políticos como Heracio Botana (PSOE), Benigno Álvarez (PCE) e o propio Alexandre Bóveda (PG), entre outros. Principiaba así o que despois o poeta Celso Emilio Ferreiro chamaría a *longa noite de pedra*.

Unha vez controlada a situación, os sublevados pretenden impoñer en Galicia o seu modelo organizativo e cultural, centralizado e uniformizador, e perseguen tódalas manifestacións que, o seu xuízo, atentan contra a súa maneira de entender a sociedade. Todo sospeitoso de opoñerse á nova situación é perseguido e, na maior parte das ocasións, asasinado. A represión franquista en Galicia é unha das consecuencias máis duras da Guerra Civil e pretende acadar un dobre obxectivo. Por unha parte, facer fronte aos elementos opositores e, por outra, gañarse a simpatía e conseguir a colaboración activa dos indiferentes.

A dimensión da represión franquista non é de todo coñecida, pero sabemos que o número de vítimas, non como froito das accións bélicas, é moi elevado. Aínda que ninguén que pense diferente está libre da persecución, hai sectores profesionais, como o dos mestres e profesores. No listado dos caídos nos primeiros meses hai, ademais dos docentes, xente de toda condición, sendo os políticos, como Bóveda, os máis afectados.

Porén, a represión non se limita, nin moito menos, á desaparición física dos disidentes senón que vai máis alá e alcanza tamén outros métodos de consecuencias transcendentais como a auto-represión ou a represión psicolóxica. A ocultación e o

segredismo co que actúan os impositores e o silencio dos afectados, mantido ao longo dos anos, son factores fundamentais para a permanencia do réxime. A sociedade rural galega pretende seguir vivindo ao marxe das realidades políticas e o silenciamento dos crimes forma parte dos seus mecanismos de supervivencia e de autodefensa. Unha nova moral se instala na poboación e a sospeita e a acusación son condutas premiadas. Ás denuncias van seguidas da acción punitiva da policía política e da Garda Civil, ás veces coa axuda das milicias falanxistas e das *Juventudes de Acción Popular* (a mocidade da disolvida CEDA). O asasinato é un primeiro paso pero non acaba aí a persecución e as familias dos *paseados*, dos fuxidos ou simplemente dos republicanos son obxecto de vixilancia e de represión psicolóxica. Pero non só as xentes de esquerdas son o obxectivo do réxime franquista. Aínda que con menos dureza, tamén son perseguidos os que, sendo conservadores, se manteñen fieis á legalidade republicana e non se sumaran en xullo do 36 aos alzados. Estes, normalmente, non foron a prisión pero sofren o desterro ou o ostracismo político e a perda de cargo público. Tal é, por exemplo, o caso de Otero Pedrayo que é separado da súa cátedra durante anos. Tamén hai que ter en conta as depuracións que se realizan entre os funcionarios que traballaran ao servizo da República. O caso de Castelao, que é funcionario do *Servicio Nacional de Estadística*, é un bo exemplo. Ademais tamén son denunciadas as actividades económicas consideradas delictivas, perseguidas e disolvidas as organizacións galeguistas ou prohibido o uso público do galego e ridiculizado o seu uso privado como consecuencia do españolismo radical dun réxime defensor dun españolismo radical e intolerante.

2. COMENTARIO DUNHA FOTOGRAFÍA: O ENCORO DE BELESAR Ourense, 1963)

Cuestións:

1. Cal é sector económico que experimenta un maior crecemento durante o primeiro franquismo en Galicia e por que?

O sector económico que experimenta un maior crecemento é, sen dúbida, o hidroeléctrico, sobre todo a partir da creación en 1941 do Instituto Nacional de Industria (INI), encargado de realizar a rede eléctrica nacional da que Galicia, debido as súas inmejorables condicións naturais, entra a formar parte como exportadora de electricidade a outras zonas da Península. O aproveitamento hidroeléctrico en Galicia continúa durante todo o franquismo.

2. Por que se inicia agora a explotación hidroeléctrica?

Antes da Guerra Civil e da chegada ao poder de Franco o potencial hidroeléctrico galego permanece sen explotar pola falta de demanda galega e pola inexistencia dunha rede española de alta tensión. Nos primeiros anos corenta, o forte déficit de enerxía eléctrica en España e a prioridade concedida á construción da rede fai que medre o interese dalgunhas empresas importantes.

3. Cales son os ríos máis explotados?

As concas do río Limia e, sobre todo, do Sil e do Miño son a base do aproveitamento hidroeléctrico en Galicia.

4. Que empresas son as que se encargan da explotación hidroeléctrica en Galicia?

En 1943 asínase un acordo entre varias compañías para repartirse as zonas de explotación das posibilidades hidroeléctricas dos ríos galegos que ata entón so eran aproveitadas por pequenas compañías, ás veces familiares, para suministrar electricidade ás zonas próximas aos encoros. O rápido crecemento do sector vai asociado á perda de peso relativo das empresas galegas fronte á entrada de capital público e capital privado foráneo. So unha das tres empresas é galega: FENOSA (Fuerzas Eléctricas del Noreoste S.A.), creada en 1943 coa participación de dúas sociedades bancarias, Hijos de Olimpio Pérez e Banco Pastor. As outras dúas son Hidroeléctrica de Moncabril, creada en Madrid, e Saltos del Sil, pertencente ao grupo Iberduero.

5. Cales son as consecuencias do aproveitamento hidroeléctrico en Galicia?

A construción de encoros non lle reportará grandes beneficios a Galicia despois da unificación das tarifas hidroeléctricas para toda España en 1951. Esta produción de electricidade non fomenta en gran medida a industrialización galega, xa que está ao servizo dos polos de desenvolvemento de España, Madrid, Cataluña, País Vasco, aos que se exporta máis do setenta por cento da enerxía producida. Sobre Galicia recaen os custes sociais e ambientais da construción dos embalses sen que a cambio reciba unha mellora nos prezos. Porén, a mediados dos anos cincuenta, a existencia dun suministro asegurado, crea en Galicia un ambiente favorable á inversión industrial. Non se pode deixar de pensar que non é casual que gran parte dos proxectos empresariais máis importantes se conciban e, incluso se creen, en este momento. Son os casos de Citröen, ENCE, TAFISA, a cementeira do Oural, GENOSA, Aluminio de Galicia, ou EMESA. O desenvolvemento do sector hidroeléctrico tamén permite a consolidación ou a aparición dos poucos grupos económicos galegos de peso, entre os que destaca o do Banco Pastor-FENOSA, da familia Barrié, participando en empresas como ASTANO, EMESA e outras.